

natkozóan. Igen értékes és gazdag leletanyagot gyűjtöttünk.

BUDAI BALOGH TIBOR

74. Budapest, III. Filator-igát, Mozaik utcai felüljáró alatti terület

Ú

2004. május 6–14. és június 2–8. között folytattunk szondázó régészeti feltárást a területen (hrs.: 19247/1, 19247/2). A lelőhelyen útépités közben két falszakaszt találtunk. Közülük az egyik akkor még rómainak tűnt, a másik esetében egyértelmű volt az újkori eredet. Az ásási terület jóformán egészen a feltöltött patakmeder fölött helyezkedett el.

Egy K–Ny-i irányú árkot a már előkerült falszakaszok fölött, míg egy É–D-i irányú árkot egészen közel a mai HÉV-pályához nyitottunk. Ez utóbbiban gyakorlatilag nem tudtunk értékelhető munkát végezni. Mint kiderült, az 1888. augusztus 17-én átadott, még gőzüzemű Filatori-gát–Szentendre HÉV Aranyhegyi-patak fölött átmenő vasúti hídjának déli hídfőjét találtuk meg. A hídfő teljes felületét kibontottuk, az alját azonban sehol sem sikerült elérnünk, noha több mint 4 m mélységig mélyültünk az építmény Ny-i cellájában. Az épület eredetileg téglalap alaprajzú volt, három azonos méretű cellára osztva. A két szárnyfal befelé rézsült, a belső falaknak a K-i fala volt rézsús kiképzésű, míg a Ny-i falsík függőleges, szépen rakott, fugázott. Az épület legalább kétperiódusú volt. Elhatárolhattuk az egy sínpályás periódust, amelyhez a K-i cella tartozott, ez falazás-technikailag is, állagát és méretét tekintve is elütött a homogén másik két cellától. 1913-ban többlepályássá építették a vasutat, talán ekkor építették át a faszervezetű hidat is acélszerkezetűvé. Az acélszerkezethez tartozó acélsaruk egy része még in situ megtalálható volt. Az egész ásás során nem sikerült kultúrréteget találnunk. Leletanyagot is csak a hídfőnél gyűjtöttünk. Az éremleletek (19. század) alátámasztják a hídfő datálását és azonosítását.

BUDAI BALOGH TIBOR

75. Budapest, III. Filatori-gát, Szentendrei út 105–109.

B, LT, Ró

2004. szeptember 7. és október 15. között próbafeltárást végeztünk a telken (hrs.: 19261/1). Két kutatóárkot húztunk, egyet a szövetkezeti épület hajdani pince-szintjén É–D-i irányban, egy másikat a jelenlegi járószintről kiindulva ugyancsak É–D irányban. Az első árok vastag új- és legújabb kori feltöltése alatt egy réteget tudtunk elkülöníteni: egy vastag, nagyon tömör vaskiválással vörösre színezett, olajbarna réteget, amelyből kevés újkori anyagot gyűjtöttünk. Alatta helyenként sötétszürke agyagban ülő köves-téglás felületek látszódtak, amelyek azonban nem alkottak egyetlen összefüggő réteget. A téglanyag ezekben a felületekben vegyes,

főleg újkori, kisebb részben római kori volt, alább már csak a sárga homokos altalaj húzódtott.

A másik árok mintegy 30 m hosszú és 15 m széles volt. Itt két kultúrréteget azonosítottunk, egy épület-törmelékes sötétbarnát, alatta pedig egy lényegesen tisztább, még komolyabb emberi jelenlét nélkül talajosodott, ugyancsak sötétbarna színűt. Az emberi tevékenység nyomát bőségesen megtaláltuk a sárga színű, homokos altalajban is. A fentebb vázolt stratigráfia kizárólag az árok Ny-i sávjára igaz, ahol a dombtető húzódtott, a lejtős részen a talajosodásnak nem találtuk nyomát, helyén a Duna kiöntéséből származó vörös és sárga agyagrétegek húzódtak.

A Ny-i sáv teljes hosszában római sírok jelentek. A lejtős részen sírok elvéve fordultak csak elő.

A Ny-i sáv legdélebbi végét egy K–Ny irányú kőfal határolta le. Ennek a falnak É vagy D felé leágazó szakaszát nem találhattuk meg, mert a teljes Ny-i sáv K-i szélét az újkorban megbolygatták. A faltól délre csupa épített, elsősorban tégl-, de két kőlapokból összeállított sírt is feltártunk. Kivétel nélkül rabolt volt mind-egyik, érdekességüket mégis az adja, hogy rendkívül szorosan helyezkedtek el, olykor teljesen egymáshoz simulva, olykor egymáson. A rendezőelvnek, amely e sírokat „összezsúfolta”, a telekhatár vonalában előkerült kőépület rejtheti a kulcsát. Egy É–D tájolású falat fedeztünk itt fel, amelyet egy helyen az egyik sír átvágott. Amikor ez az esemény történt az említett fal már nem játszott szerepet, sőt valószínűleg nem is látszódtott ki a földből. Ekkoriban már egy apszisos épület állt a helyén, amelyet ráépítettek a korábbi falra. Az apszisos épület köré temetkeztek a kő- és téglasírok tulajdonosai. A két periódus jelölő falak egykori funkciója nem állapítható meg.

Északabbra, az árok teljes hosszában további sírokat találtunk, lényegesen tágasabb elrendezésben, bár egy helyen több, egymást vágó sírcsoportokra bukkantunk. Összesen 32 sírt tártunk föl, ebből három volt szórt hamvasztásos, egy helyben hamvasztásos (ebben megtaláltuk a halotti máglya elszenesedett egyik gerendáját, valamint a homokba égett teljes lenyomatát), a többi csontvázas rítusú. Az ásási terület már említett déli, illetve a legészakibb végén csoportosultak az épített sírok, ezek mindegyike rabolt volt. Az egyszerű, fakoporsós sírok érintetlenek, de kevés mellékletűek voltak. Igaz, gyakorta ezüsttárgyakat tettek be a halottak mellé (ezüst hagymafejes fibula, hajtű, gyűrű). Feltűnő volt a terra sigillata, az üveg teljes hiánya, a mindössze három darab mécses, és a nem sokkal több kerámiamelléklet. Az egykor a canabaet és a polgárvárost összekötő út mellett létesített temető legkeletibb sávját találtuk meg, és tártuk föl.

A római temető sírjai között korábbi kultúrák nyomaira bukkantunk: egy késő bronzkori földbe mélyített ház mellett egy kelta házat és egy jórészt megsemmisített, harangedényes kultúrába tartozó gödröt. Utóbbiból hat darab különböző formájú, szinte teljesen ép edény került elő.

BUDAI BALOGH TIBOR